

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM



XXII. 1935.

AMSTERDAM

P. A. HEMERIJCK

(A. T. KLEEREKOOPER)

1935.

KORTE BIJDAGEN.

I. Penning met borstbeeld van J. P. GRAAF VAN SUCHTELEN.



Den 2 Augustus 1751 werd als oudste zoon van den lateren majoor der genie CORNELIS VAN SUCHTELEN (1713—1768) en THEODORA EMILIA VAN CATTENBURGH te Grave geboren JAN PIETER VAN SUCHTELEN.

Na in 1767 in Staatschen dienst te zijn getreden werd hij in 1768 tot extra ordinarius ingenieur, 24 Maart 1772 tot luitenant ingenieur en 1 Maart 1779 tot kapitein ingenieur bevorderd.

Na den rang van luitenant kolonel verkregen te hebben ging hij in 1783 in dien rang in Russischen dienst over.

Dat zijn diensten daar spoedig gewaardeerd werden blijkt o.a. uit een bij mij berustenden brief van den toenmaligen luitenant kolonel, later luitenant generaal Graaf J. E. DE WITTE, die met hem naar Rusland was vertrokken, aan zijn vader uit Riga d.d. 26 Mei 1786: „d'her Lt. Col. VAN SUCHTELEN is na de grense van Siberien „heeft 2000 Roebels gratificatie dubbelde gasie en de

„Ridderorde bekomen, zoo ik na proportie zal beloond worden, dan heb ik vrij wat te wagten de beloften zijn „zeer goed maar men moet geduld hebben”.

Snel maakte hij dan ook promotie (1786 kolonel, 1789 generaal majoor, 1799 generaal en chef der genie).

Bij den aanvang zijner regeering lijfde Czar ALEXANDER I hem bij de eerste klasse van den Russischen adel in, $\frac{6}{18}$ Sept. 1812 benoemde hij hem tot Russisch-Finsch baron, daar hij in Finland vele goederen bezat en verhief hem $\frac{22 \text{ Jan.}}{2 \text{ Febr.}}$ 1822 tot graaf.

In 1808 als extra ordinaris naar Zweden vertrokken, droeg hij niet weinig bij tot het tot stand komen van den vrede, door Zweden met Rusland, Denemarken en Frankrijk gesloten, nadat KAREL XIII tot koning van Zweden was uitgeroepen (10 Mei 1809) en werd in 1815 gevolmachtigd minister te Stockholm.

In Russischen dienst heeft hij verscheidene vestingen hersteld en het CATHARINAKANAAL in het gouvernement Wologda ontworpen en was o.a. ook lid van den Grooten Raad van het Keizerrijk.

Na 4 Juli 1779 ondertrouwd te zijn huwde hij 18 Juli d.a.v. in de Hoogduitsche kerk te 's-Gravenhage AMARENTIA WILHELMINA HARTINGH (geb. 2 Maart 1756, overl. te Riga 15 Mei 1801), dochter van MARTINUS HARTINGH en GYSBERTA COMANS.

Hij was ridder grootkruis der Orden van St. ANNA, WLADIMIR en ALEXANDER NEWSKY van Rusland, Commandeur der Orde van St. JAN van Jeruzalem, ridder der Seraphyn Orde van Zweden en ridder grootkruis St. ANDREASORDE.

Hij overleed te Kopenhagen 6/18 Januari 1836 en werd te Solna begraven.

Bij zijn overlijden liet hij een fraaie verzameling munten na, welk kabinet (11.000 stuks gouden, zilveren

en koperen munten) door het Russische rijk werd aangekocht.

Te zijner eer werd de volgende bronzen penning geslagen:

Voorzijde: Zijn borstbeeld naar rechts gewend, zonder omschrift. In de afsnede van den hals LUNGGREN F¹).

Keerzijde: In het veld: TESSERA — AMICTIAE.

Br. 52 m.M.

REICHEL²) 4501. SCHULMAN, *Pax in Nummis*, 1040.

Z.

S.

VOORNAAMSTE GEBRUIKTE BRONNEN:

RIETSTAP, *Wapenboek van den Nederlandschen adel, Adelsarchief* 1903/4, REGT *Nederland's beroemde personen*.

II. Een zeldzame halve ducaat van de Palz van 1708.



Onlangs kwam ik in het bezit van den hierboven afgebeelden hoogst zeldzamen halven ducaat van JOHAN WILHELM VAN DE PALZ met den titel heer van Ravestein.

Voorzijde: Zijn naar rechts gewend geharnast borstbeeld. Omschrift: I(OHAN) W(ILHELM) D(EI) G(RATIA) C(OMES) P(ALATINUS) R(HENI) S(ANCTI) R(OMANI) I(MPERII) ARCHIT (RESAURARIUS) & · EL(ECTOR).

Keerzijde: Onder de keurvorstelijke kroon in een binnenrand het wapen met de schilden Beieren, Palz,

¹) L. P. LUNGGREN, Zweedsch medailleur, uit de eerste helft der 19e eeuw.

²) *Die REICHEL'sche Münzsammlung*. 9 dln. St. Petersburg 1842—1843 (deel Rusland).

Gulik, Kleef en Berg, Meurs, Mark en Ravensberg.
 Omschrift: B(AVARIAE) I(ULIACI) C(LIVIAE) & M(ONTIUM)
 D(UX) PR(INCEPS) M(ORSIAE) C(OMES) V(ELDENTIAE) S(PONHE-
 MI) M(ARCAE) & R(AVENSBERGAE) D(OMINUS) I(N) R(AVENSTEIN)
 . 1708.

JOHAN WILHELM, Zoon van PHILIPS WILHELM van Palz Neuburg (palzgraaf 1653—1690 en keurvorst sedert het overlijden van keurvorst KAREL van Palz Simmern in 1685) en diens tweede echtgenoot ELISABETH AMALIA, hertogin van Hessen Darmstadt (geboren 8 April 1658 en overleden 8 Juni 1716), volgde zijn vader 2 September 1690 als keurvorst op, nadat deze hem reeds vroeger (ik vond 1678, 1679 en 1680 vermeld) met het bestuur van Gulik en Kleef belast had.

Hij huwde: 1°. 25 October 1678 met MARIA ANNA JOSEPHA, aartshertogin van Oostenrijk, dochter van keizer FERDINAND III en diens derde vrouw ELEONORA, hertogin van Mantua, geboren 20 December 1654 en overleden 14 April 1689 en 2°. met MARIA ANNA LOUISE (of ANNA MARIA LOUISE) de Medici, hertogin van Toscane, dochter van COSIMO III en MARGARETHA, hertogin van Orleans, geboren 11 Augustus 1667, overleden 18 Februari 1743, die na den dood van haar echtgenoot zich weder te Florence vestigde.

Kinderloos overleden in 1716 werd hij door zijn broeder KAREL PHILIP opgevolgd, die van 1716—1742 regeerde¹⁾.

Z.

S.

¹⁾ Vele dezer gegevens werden mij verstrekt door Jhr. Mr. M. A. BEELAERTS VAN BLOKLAND te 's-Gravenhage.

III. Een Zilveren Neurenberger rekenpenning.

De Nederlandsche legpenningen, oudtijds in hoofdzaak vervaardigd als hulpmiddel bij het rekenen op lijnen, zijn door VAN MIERIS, VAN LOON, VAN ORDEN en, last not least, door Dr. DUGNIOLLE uitvoerig beschreven¹⁾. Vóór dat in de XVIe eeuw het gebruik van de tegenwoordige — Arabische — cijfers algemeen werd toegepast, had men slechts de Romeinsche cijfers ter beschikking, waarmede moeilijk te rekenen viel. Vandaar dat men op lijnen rekende²⁾, waarvoor allerlei voorwerpen, maar meestal koperen penningen, werden gebruikt.

Dit waren de zoogenaamde legpenningen en de Neurenberger rekenpenningen. Over de eerste is, zooals boven gezegd, voldoende licht ontstoken, maar met de Neurenberger rekenpenningen is dat minder het geval³⁾. In tegenstelling met de officieele legpenningen, die wel

1) Over het rekenen met behulp van legpenningen geeft Fr. P. BARNARD in zijn *The Casting-Counter and the Counting-Board, a chapter in the history of numismatics and early arithmetic*, Oxford 1916, zeer belangrijke bijzonderheden. G. VAN LOON wijdde reeds in zijn in 1717 verschenen *Inleiding tot de hedendaagsche Penningkunde* een geïllustreerd artikel aan de „oorspronk, opkomst, en rekenwijze der leg- of rekenpenningen”, nog uitgebreid in de folio editie van dit werk in 1732 verschenen.

2) Het rekenen op lijnen is niet gemakkelijk uit het gebruik geraakt. In de 19e eeuw zag men nog toonbanken, waarop in wit geschilderde lijnen. In mijn bezit is een afschrift van een rekening, die jaren geleden moet zijn geschreven en die tot opschrift heeft: „Het zoogenaamde Boerckrijtje”. Daarin leest men, hoe een boerin op haar klomp de rekening van verkochte hoter, enz. opmaakt en dit zeer handig doet. Zij gebruikte Romeinsche cijfers, maar telde overigens op, zooals men dit met penningen op lijnen deed.

3) In de „*Mitteilungen der Bayerischen Numismatischen Gesellschaft* 1918” komt een zeer belangrijk geïllustreerd artikel voor van C. FR. GEBERT, *Geschichte der Nürnberger Rechenpfennigschlager*, ook in het hierboven aangehaalde werk van BARNARD worden er vele beschreven en afgebeeld, terwijl ten slotte het 5de deel van NEUMANN'S *Beschreibung der bekanntesten Kupfermünzen* er een groot aantal vermeldt.

geschonken, maar meerendeels niet konden worden aangekocht, waren de Neurenberger rekenpenningen in winkels, die daartoe van de stedelijke overheid het verkooprecht hadden verkregen, voor het groote publiek verkrijgbaar; ze werden meestal per gewicht verkocht. Het waren meest stukken van geel koper. Van zilveren exemplaren is slechts zeer zelden sprake, wel worden een enkele maal bij BARNARD met zilver gedoubleerde Neurenberger rekenpenningen vermeld, terwijl verzilverde exemplaren talrijk gevonden worden.

Hieronder volgt de beschrijving van een in ons bezit zijnde zilveren rekenpenning van laag gehalte. De bekende „Spengler und Messingschabel” CONRAD LAUFFER is er de vervaardiger van geweest. Deze behoorde tot een zeer uitgebreide familie van rekenpenningenmakers, want niet minder dan 18 leden der familie LAUFFER worden door GEBERT vermeld en talrijke bijzonderheden door hem medegedeeld. CONRAD LAUFFER, Zoon van HANS LAUFFER, wordt het eerst te Neurenberg vermeld in de jaren 1637—40, toen hij reeds „Geschworne Meister” was. Hij is aldaar in Juni 1668 gestorven.

De voorzijde van onzen legpenning heeft in het veld het naar rechts gewende geharnaste borstbeeld van LODEWIJK XIV met lange krulpruik tot op de schouders ahangende. Een kanten das of jabot ziet men onder de kin. Omschrift: LOVIS · XIV · ROY · DE · FR · ET · DE NAV.

Keerzijde: Dubbel omljnd wapen van Frankrijk, met de drie leliën, waarboven een rijk versierde kroon. Omschrift: · CONRAD · LAUFFER · RECHEN · PENNING · (sic).

Gewicht 4 gram. Middellijn 28 m.M. NEUMANN, no. 32387.

Mijne verzameling. Zilver.

Om zeker te zijn, dat wij hier inderdaad een zilveren exemplaar voor ons hebben, heeft de heer Dr. H. J. BLIKSLAGER in het chemisch laboratorium der R.H.B.S.

alhier op ons verzoek de beleefdheid gehad het soortelijk gewicht er van vast te stellen. Het resultaat laat ik hieronder volgen:

Soortelijk gewicht zilver	10,47
„ „ koper	8,3 — 8,9
„ „ van den pennig	10,0
Cu. ag. legeringen	
25 % Cu. Soort. gew.	10,065
33,7 % Cu. „ „	9,927
dus door interpolatie	
29,1 % Cu. Soort. gew.	10,0

De penning bestaat dus uit 70,9 % zilver en uit 29,1 % koper.

De Neurenberger rekenpenningen, die dikwijls zeer aardige voorstellingen vertoonen, verdienen meer belangstelling, dan zij tot nu toe hebben genoten.

Middelburg.

M. D. M.

IV. Bibliographie over Poolsche numismatiek.

Ondergeteekende is bezig samen te stellen een wetenschappelijke bibliographie over de numismatiek van Polen. Hij verzoekt de Nederlandsche verzamelaars hem hier te lande verschenen artikelen over dit onderwerp mede te deelen. Ook alle berichten omtrent Poolsche munten in Nederland gevonden, als deel van grootere vondsten, gedenkpenningen, ridderorden, draagteekens en zegelstempels op Polen betrekking hebbende zullen dankbaar aan onderstaand adres worden tegemoet gezien.

EDMOND MAJKOWSKI. Kopanica, pow. Wolsztyn, (Polen).

BOEKBESPREKING.

Muntverslag over het jaar 1934.

Het *Muntverslag* over 1934 vermeldt, dat gedurende dat jaar geslagen zijn 38.000.000 stukken met een nominale waarde van f 425.000,— en wel: voor Nederland f 200.000,— aan 10-centstukken, f 50.000,— aan 5-centstukken, f 25.000,— aan ½-centstukken. Voor Nederlandsch-Indië voor f 150.000,— aan ½-centstukken. De 10-centstukken werden vervaardigd van ingetrokken munt. Is het aantal munten in 1934 geslagen vergeleken bij vorige jaren betrekkelijk gering geweest, ook nieuw medaillewerk is slechts weinig vervaardigd. Het Verslag vermeldt en beeldt af een eerepenning van de gemeente Tilburg, geslagen op last van het Gemeentebestuur, voor welken penning een prijsvraag uitgeschreven was voor leerlingen en oud-leerlingen der R. K. Leergangen aldaar en voor alle in Tilburg gevestigde personen, waarbij het ontwerp van den heer HANS MANDEL te Tilburg bekroond werd, met behulp waarvan stempels en afslagen op een grootte van 60 en 40 m.M. zijn vervaardigd.

Voor den heer A. M. A. VAN DEN WALL BAKE te Velp is een penning vervaardigd ter herdenking van zijn gouden bruiloft met vrouwe H. P. KRAYENHOFF VAN DE LEUR, waarvan de voorzijde, die de wapenschilden van het echtpaar afbeeldt, gegraveerd is door den eersten graveur aan 's Rijks Munt G. AGTERBERG.

Voor den Nederlandschen Metaalbewerkerbond is, in de plaats van het tot nu toe gebruikelijke insigne, dat in

het *Muntverslag* van 1930 is afgebeeld, eene verkleining hiervan, als speld vervaardigd.

Ten slotte zijn op verzoek van het Koninklijk Luchtvaartfonds 400.000 gelegenheidsspeldjes gemaakt.

Talrijk waren ook weer dit jaar de valsche munten zoowel hier te lande als in Nederlandsch-Indië in den omloop aangetroffen. In 1934 zijn door de „Centrale inzake Falsificaten” te Amsterdam ter beoordeeling naar 's Rijks Munt opgezonden 1515 valsche stukken, terwijl van andere zijde aan valsch bevonden specie nog werden aangebracht 250 stukken. Gering is dit aantal vergeleken bij de oogst aan valsch geld in Nederlandsch-Indië. Daar werd de hand gelegd op 222.993 valsche munten, waarvan de halve guldens (62.513) en de tiende guldens (52.081) het talrijkst waren.

DOOR DR. W. A. F. BANNIER werd de verzameling munten en penningen van 's Rijks Munt aan de hand van de oude catalogi, door den heer L. W. A. BESIER van 1884—1899 uitgegeven, opnieuw geïnventariseerd en geordend. Als bijlage geeft het Verslag een zeker voor de verzamelaars der nieuwe Nederlandsche munten welkome bijdrage, de „Aanvullende Catalogi aansluitende aan: Vervolg der verschillende catalogi houdende de aanwinsten verkregen sedert het opmaken daarvan tot 1899”, waarin de tusschen 1900 en 1935 zoowel hier te lande als in Ned.-Indië vervaardigde speciën, waarbij talrijke niet in omloop gebrachte proeven, uitvoerig worden beschreven. Tot slot worden de kwartgulden (1900) en de tiende gulden (1901) van Curaçao vermeld en een klein aantal West-Indische zilveren en koperen munten uit de 17de, 18de en 19de eeuw beschreven, die in de oudere catalogi niet waren opgenomen.

Verslag Koninklijk Penningkabinet 1934.

De aanwinsten in het Verslag over het jaar 1934 opgenomen, geven weinig aanleiding tot bespreking. Dat was vroeger anders, toen de nu afgetreden directeur ieder jaar talrijke zeldzame, dikwijls unieke, munten en penningen aan de Verzameling kon toevoegen. Daarom is het te bejammeren, dat, nu door de abnormale tijdsomstandigheden vele belangrijke stukken te verkrijgen zijn, het Koninklijk Kabinet door het intrekken der Rijks-subsidie daar slechts zeer weinig van zal kunnen profiteren.

Het Verslag 1934 geeft daar reeds een voorproef van. Had ik vroeger moeite om uit de talrijke zeldzaamheden de beste te kiezen, thans schitteren deze door bijna geheele afwezigheid. Een uitzondering hierop maakt een zeer zeldzame nabootsing van een goudgulden van Kampen — zie VERKADE, pl. 158. 1 —, door den Italiaanschen graaf GIACOMO III van Maccagna (Como) 1622—1645. Het stuk draagt den titel van keizer MATTHIAS II (1612—1619) en komt, wat de voorstellingen betreft, vrij nauwkeurig met die van VERKADE overeen. Het opschrift op de keerzijde luidt echter: · MON · AVR · IMPERI · CI CAMTF · inplaats van CI · CAMPE ·, zooals dit op den Kampener goudgulden voorkomt. Wij vernemen, dat meerdere gouden Nederlandsche munten in Maccagna zijn nagebootst.

De oudst vermelde gedenkpenning dateert van 1793, het is een medaille op de promotie van EVERHARD SUERMOND van de Latijnsche School te Gouda. Een tweetal familiepenningen — 50- en 60-jarige huwelijkspenningen — werd door den heer J. J. VAN OORDT TOT BUNSCHOTEN te Velp aan het Koninklijk Kabinet in bruikleen afgestaan. Dat het Verslag toch nog eenigszins omvangrijk is geworden, dankt het aan de vrijgevigheid der Edelmetaalbedrijven te Voorschoten (Kon. BEGEER), die een aantal

der belangrijkste in de beide laatste jaren door hen geslagen penningen ten geschenke aanboden.

Wij hopen, dat de toestand van 's Lands financiën zachtjes aan zal verbeteren, opdat de onmisbare Rijks-subsidie weer zal kunnen worden toegekend.

M. D. M.

Naamlooze vennootschap Koninklijke Nederlandsche Edelmetaal bedrijven VAN KEMPEN, BEGEER en VOS, n.v. ateliers voor Edelsmeed- en Penningkunst v/h Koninklijke Utrechtsche Fabriek van Juweelen, Zilverwerken en Penningen van C. J. BEGEER.
Koninklijke BEGEER.

Penningen, geslagen of gegoten in de jaren 1880-1935, beschreven door W. K. F. ZWIERZINA.

De N.V. Ateliers voor Edelsmeed- en Penningkunst, v/h. KON.-BEGEER, hebben in het voorjaar van 1935 gejubileerd. Het was namelijk een eeuw geleden, dat BASTIAAN BEGEER (1806—1875), juwelier te Gouda, op 7 April 1835 in het register van de Keurkamer te Rotterdam als „werkmeester in gouden sieradiën en draadwerk” werd ingeschreven.

Dit was het begin van de thans tot grooten bloei gekomen N.V. Ateliers voor Edelsmeed- en Penningkunst te Voorschoten. Het 100-jarig bestaan van deze vennootschap werd luisterrijk gevierd, o.a. door de uitgifte van een „Gedenkboek”, dat de omschrijving bevat der talrijke penningen, in die jaren geslagen of gegoten.

De beschrijving dezer penningen werd aan de bekwame hand van den heer W. K. F. ZWIERZINA toevertrouwd, die reeds vroeger een deel der penningen had beschreven en die thans, gedeeltelijk aangevuld en verbeterd, mede in

de Feestuitgave zijn opgenomen. Het is een lijvig boek geworden, in groot kwarto formaat, gebonden in wit linnen band, met duidelijke letter gedrukt en versierd met talrijke, meestal zeer goed geslaagde afbeeldingen der voornaamste penningen.

De inhoud is in vier afdeelingen gerangschikt. Het 1ste deel bevat de penningen van 1880—30 Juni 1919, genummerd 1—1367, het tweede beschrijft de exemplaren tot December 1924, nos. 1—549, het derde loopt van 1925—1934, nos. 1—867, terwijl het vierde deel de penningen omschrijft van 1863—1919 door de Kon. Ned. fabriek van gouden en zilveren werken J. M. VAN KEMPEN en Zonen, ten getale van 205, vervaardigd. Een standaardwerk, dat èn de Directie der „Koninklijke BEGEER”, èn den bewerker en rangschikker der stukken tot groote eer strekt.

Het is merkwaardig en verblijdend tevens te zien, hoe zeer de artistieke waarde der door de firma BEGEER geslagen penningen is toegenomen, hoe vol expressie de meeste portretten zijn gemodelleerd en met hoeveel succes de ontwerpers hebben getracht ook den modernen stijl in hun kunstproducten aan te brengen. De heer ZWIERZINA heeft een moeilijke en tijdroovende taak gehad in het bijeenbrengen en rangschikken der penningen en kan zeker met voldoening op zijn arbeid terugzien.

De druk der tijden zal ook wel door de Edelmetaalbedrijven worden gevoeld. Moge de bekwame en ijverige Directie dan het oog kunnen blijven richten op de twee deviezen, dikwijls op de door haar vervaardigde penningen voorkomende: „Luctor et Emergo” en „Je Maintiendrai”, opdat zij met moed en opgewektheid moge voortgaan de penningkunst tot steeds hooger peil op te voeren.

M. D. M.

Verslag van den Secretaris.

Te Vlissingen is Zaterdag 22 Juni 1935 in hôtel „Brittania”, onder voorzitterschap van den Vice-Voorzitter, Ir. Jhr. A. C. VON WEILER, daar de Voorzitter wegens ziekte verhinderd was die taak te vervullen, de Zomervergadering gehouden. Tegenwoordig waren de leden EVELEIN, FREDERIKS, VAN GROL, VAN KERKWIJK, MUYSER, POLAK, M. SCHULMAN, DE VEER, VOÛTE, VON WEILER en VAN WOELDEREN.

De waarnemende Voorzitter opent de vergadering, heet de leden welkom, terwijl hij de beste wenschen uitspreekt voor een spoedig algeheel herstel van den heer HULSHOFF POL. Hij brengt in herinnering, dat Mej. DE MAN op 19 Mei haar tachtigsten verjaardag in de beste gezondheid heeft mogen vieren en wijst op het vele, dat Mej. DE MAN zoowel voor het Genootschap als voor het Tijdschrift en het latere Jaarboek heeft gedaan. Namens de leden is de jubilaresse op haar feestdag een bloemenhulde aangeboden, waarvoor een dankbetuiging was ingekomen. Zoowel de Voorzitter als de Secretaris waren op den feestdag door ziekte verhinderd persoonlijk aanwezig te zijn.

Op verzoek geeft de Voorzitter alsnu het woord aan den burgemeester van Vlissingen, het mede-lid VAN WOELDEREN, die de leden in zijn gemeente een hartelijk welkom toeroept, maar er zijn leedwezen en verbazing over uitspreekt, dat het aantal leden van het Genootschap zoo klein is en daardoor het aantal aanwezigen, dat 11 bedraagt, zoo gering. Hij dringt aan op het maken van meer propaganda voor het Genootschap en, hoewel het

thans moeilijke tijden voor velen zijn en het vinden van belangstellenden in de numismatiek, die als lid van het Genootschap willen toetreden, hierdoor zeer wordt bemoeilijkt, vertrouwt hij toch, dat binnen niet al te langen tijd de ledenlijst van het Genootschap een grooter aantal namen zal kunnen aanwijzen. Ook hij spreekt woorden van hulde en sympathie uit voor Mej. DE MAN, aan wie hij persoonlijk, als jeugdig muntverzamelaar, veel verplicht is, die hem voorthielp wanneer zich moeilijkheden voordeden en zijn belangstelling voor munten wist aan te wakkeren en gaande te houden. Voor de verzameling van het Genootschap bood hij vervolgens aan een afslag van den gedenkpenning, dezer dagen verschenen, van de Zeeuwsche Vereeniging voor Luchtvaart, voor welk bewijs van belangstelling in de verzamelingen de Voorzitter zijn dank betuigde.

Het Verslag van den Secretaris vermeldde, dat een aantal stukken voor het einde van het jaar te verschijnen Jaarboek waren ingekomen en het aantal leden ongewijzigd was gebleven. Tot buitengewoon lid werd benoemd Mr. J. OFFERHAUS, advocaat te Rotterdam, terwijl op voorstel van den Secretaris de Commissie van Redactie van het Jaarboek uitgebreid werd met Dr. EVELEIN. De Secretaris, aan de beurt van aftreden, werd herkozen, terwijl ook de heer M. SCHULMAN als lid van de Commissie van Redactie van het Jaarboek herbenoemd werd.

Uit het Verslag van den Conservator der numismatische verzameling en bibliotheek bleek, dat er geen munten of penningen de verzameling waren komen verrijken en dat de bibliotheek vermeerderd was met de gewone vervolwerken. Dr. EVELEIN deed dan ook een beroep op de leden om door het schenken van munten en penningen de numismatische verzameling uit te breiden.

Een najaarsvergadering zal in October te 's-Gravenhage

gehouden worden, waarbij een bezoek zal worden gebracht aan het dan naar het nieuwe Gemeente Museum verplaatste Koninklijk Penningkabinet. Op die vergadering zal tevens de rekening en verantwoording van den Penningmeester worden nagezien, hetgeen thans niet kon geschieden, wegens ongesteldheid van den heer HAITSMA MULIER. Ook de plaats van de zomervergadering in 1936 te houden zal dan worden vastgesteld.

Een aantal belangrijke oude en moderne munten en penningen werden den leden getoond en door hunne bezitters toegelicht. De voornaamste stukken bestonden uit een zeldzamen noodmuntvormigen eerepenning van Zierikzee van 1576 met gegraveerd familiewapen op de keerzijde (MAILLIET, pl. CXXXII. 18), een paar zeldzame gedenkpenningen met portret en ter eere van Keizer KAREL V, een klein aantal zeer zeldzame antieke munten, proeven van munten van Koning LODEWIJK NAPOLEON en een aantal in de laatste maanden door de Koninklijke BEGEER vervaardigde penningen. Ook het fraaie, door het mede-lid W. K. F. ZWIERZINA bewerkte juist verschenen gedenkboek: de beschrijving der gedenkpenningen tusschen de jaren 1880 en 1935 bij BEGEER vervaardigd, ging bij de leden rond.

Na afloop der Vergadering werd een bezoek gebracht aan het Gemeente Museum van Vlissingen, waar de Directeur H. G. VAN GROL de aanwezigen rondleidde en de gewenschte inlichtingen verstrekke. Op dit bezoek volgde een auto-tocht door Walcheren, waaraan verbonden een kort bezoek aan Veere. Een gemeenschappelijke maaltijd in Hôtel „Brittannia”, gevolgd door een bezoek aan de smaakvolle fraai gelegen villa van burgemeester VAN WOELDEREN, besloot den aangenamen dag.

Den volgenden dag brachten de leden EVELEIN, FREDERIKS, VAN KERKWIJK, POLAK, M. SCHULMAN en VON WEILER een

ochtendbezoek aan Mej. DE MAN, om haar nog eens mondeling geluk te wenschen met haar in Mei gevierden 80sten verjaardag. Mej. DE MAN verklaarde, in antwoord op de tot haar gesproken vriendelijke woorden van den heer VON WEILER, dat zij dit bezoek op hoogen prijs stelde en betuigde nogmaals haar dank voor de door de leden van het Genootschap gebrachte bloemenhulde. Ten slotte stelde zij de aanwezigen in de gelegenheid hare Zeeuwsche gildepenningen en andere oudheden en de platenverzameling van hare zuster, die de platen toelichtte, te bezichtigen.

Zaterdag 26 October werd te Rotterdam in Hôtel WEIMAR de najaarsvergadering gehouden onder voorzitterschap van Ir. Jhr. VON WEILER, daar de Voorzitter, de heer J. HULSHOFF POL, nog door ongesteldheid verhinderd was aanwezig te zijn om de vergadering te presideeren.

Tegenwoordig waren de leden BAALE, BAX, FONTEIN KUYPERS, FREDERIKS, HAITSMAN MULIER, HYMAN, VAN KERKWIJK, KORTENBACH, VAN KUYK, VAN LOGHUM SLATERUS, MUYSER, OFFERHAUS, M. SCHULMAN en VON WEILER, terwijl Mevrouw FREDERIKS en Mevrouw VON WEILER de bezoeken aan het Museum BOYMANS en aan de verzameling VAN BEUNINGEN mede maakten.

Nadat de waarnemende Voorzitter de leden welkom had geheeten en er zijn leedwezen over had uitgesproken, dat de Voorzitter nog niet in de gelegenheid was zijn taak te vervullen, deelt hij mede, dat het bestuur gemeend had te moeten afzien van het in de zomervergadering gehouden plan om in Den Haag te vergaderen. Het hoofddoel: een bezoek aan het verplaatste Koninklijk Penningkabinet toch kon nog niet gebracht worden. Wel waren de verzamelingen reeds verhuisd, maar een deel der nieuwe vitrines en kasten was nog niet aangekomen, terwijl er in de zalen nog zoo veel werkzaamheden moesten worden

verricht, dat het onmogelijk bleek te zijn de leden behoorlijk te ontvangen. Het bestuur had dus naar een andere plaats van samenkomst moeten uitzien en een vergadering in Den Haag meenen te moeten uitstellen tot het najaar van 1936. De keuze was gevallen op Rotterdam, met bezoek aan het kort geleden geopende nieuwe BOYMANS Museum en aan de verzameling VAN BEUNINGEN, welke verzameling wel voor alle leden onbekend zou zijn.

De rekening en verantwoording van den Penningmeester, nagezien door de leden BAX en BAALDE, werd accoord bevonden en de heer HAITSMAN MULIER gedéchargeerd en bedankt voor zijn nauwkeurig en zuinig beheer. Nieuwe leden traden niet tot de Vereeniging toe, hetgeen dubbel te betreuren is, daar in de laatste maanden een drietal leden bedankten.

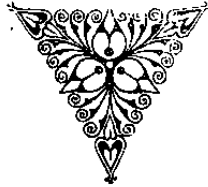
Als plaats voor de zomervergadering werd Breda gekozen met bezoek aan het Gemeente Museum aldaar, terwijl zoo mogelijk nog een bekende particuliere verzameling buiten die stad gelegen zal worden bezocht.

Van de munten en penningen, door de leden getoond, verdienen een paar fraaie 15de eeuwsche Renaissance-plaquettes, het op blz. 124 van dit Jaarboek beschreven gegraveerde zilveren plaatje met portret van FRANS SCHILLEMANS, een paar zeldzame draagteekens en een aantal moderne penningen vermeld te worden. De Vice-Voorzitter bood voor de verzameling van het Genootschap aan den bronzen penning vervaardigd bij het 100-jarig bestaan der N.V. Kon. Ned. Edel Metaal Bedrijven, in 1935 gevierd.

Aan de vergadering was voorafgegaan een bezoek aan het Museum BOYMANS, waar de schilderijen en de belangrijke collecties Delftsch aardewerk, Chineesch porselein en glazen en ook de fraaie voorwerpen van moderne kunstnijverheid door de leden bewonderd werden.

Na de lunch werd de particuliere verzameling van den heer D. G. VAN BEUNINGEN bezocht en hier waren het vooral de fraaie 16de en 17de eeuwſche ſchilderijen, de etsen van REMBRANDT, de ſchitterende bronzen beelden, het Delftſch aardewerk en de fraaie 17de en 18de eeuwſche zilverwerken, die de bewondering der leden opwekten.

Na afloop der vergadering vereenigden zich de meeste der leden aan een gezamenlijken maaltijd in Hôtél WEIMAR.



Verslag van den Conservator der numismatische verzameling en bibliotheek.

Aanwinsten voor de numismatische verzameling zijn over het jaar 1934 niet te vermelden. Maakt dit voor den Conservator het schrijven van het jaarverslag wel zeer gemakkelijk, groter voldoening zou het hem geven, wanneer hij in dit opzicht meer werk te doen had. Een opwekking tot de leden, om de verzameling van het Genootschap in gedachte te houden, is dan ook niet misplaatst.

De bibliotheek ontving de jaarlijksche vervolgen op haar loopende tijdschriften en andere periodieken. De hierbij gevoegde lijst geeft er een overzicht van. Voor zoover zij in aanmerking kwamen om met vorige jaargangen te worden gebonden, werden zij door de Amsterdamsche Universiteitsbibliotheek opgenomen in de boekerij van het Genootschap.

Den Haag, October 1935.

De Conservator,
M. A. EVELEIN.

AANWINSTEN DER BIBLIOTHEEK.

Maandblad van het Genealogisch-Heraldisch Genootschap:
„de Nederlandsche Leeuw”, Jaargang 1934.

Bataviaasch Genootschap: Tijdschrift voor Indische Taal-,
Land- en Volkenkunde, Dl. 74 (1934), en Jaarboek II
(1934).

- Jaarboek van het Kon. Ned. Genootschap voor Munt- en Penningkunde, 1934.
- Berliner Münzblätter, 1934.
- Numismatisches Litteratur Blatt, 1934.
- Deutsche Münzblätter, 1934.
- Numismatische Zeitschrift (Wien), 1934.
- Mitteilungen der Numismatischen Gesellschaft in Wien, 1934 (Sept.—Dec.).
- Suomen museo en Finskt museo, Dl. XLI, (1934).
- Revue belge de Numismatique 1933.
- The American Numismatic Society: Numismatic Notes and Monographs, nr. 64.
- Rassegna Numismatica, 1934 (nr. 5—6).
- Verslag van het Museum van Oudheden te Groningen, 1933.
-

LEDENLIJST

(DECEMBER 1935).

EERE-LEDEN.

- Z. M. VICTOR EMMANUEL, Koning van Italië (1901)¹⁾.
Mejuffrouw MARIE G. A. DE MAN, St. Pieterstraat 39, Middelburg (1917).
Jhr. Mr. A. F. O. VAN SASSE VAN YSSELT, Lid van den Hoogen Raad van Adel, lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, Oranje-Nassaulaan, 's-Hertogenbosch (1926).
F. A. HOEFER, Karpervijver 1, Zeist (1930).
Jhr. Mr. M. W. SNOECK, Koestraat 8, Zwolle (1932).

GEWONE LEDEN.

- W. K. F. ZWIERZINA, Conservator van het munt- en penningkabinet van het Kon. Oudh. Genootschap, Kwakersplein 3 I, Amsterdam (West) (1895).
Jhr. Mr. F. BEELAERTS VAN BLOKLAND, Vice-President van den Raad van State, Bazarstraat 13, 's-Gravenhage (1904).
A. O. VAN KERKWIJK, Oud-Directeur van het Koninklijk Kabinet van Munten, Penningen en Gesneden Steenen, Nassaulaan 22, 's-Gravenhage (1904).
Mr. E. H. HIJMANS, Officier van Justitie, Nassauplein 18, Alkmaar (1910).
E. VOET JR., Busken Huetlaan 1, Bloemendaal (1911).
CAREL J. A. BEGEER, Directeur-Generaal van de Kon. Nederl. Edelmetaalbedrijven, Groot Haesebroekscheweg 1a, Wassenaar (1911).
Jhr. Mr. C. BEELAERTS VAN BLOKLAND, Chef van Rechtszaken N.S., Huize 't Hoogeveld, Zeist (1913).

¹⁾ Het tusschen haakjes geplaatste jaartal achter de namen, geeft het jaar van de benoeming tot lid aan.

- Dr. M. A. EVELEIN, Directeur van het Koninklijk Kabinet van Munten, Penningen en Gesneden Steenen, Stadhouderslaan 43, 's-Gravenhage (1913).
- A. SCHULMAN, de Lairessestraat 94, Amsterdam (1917).
- M. SCHULMAN, Rubensstraat 47, Amsterdam (1917).
- J. HULSHOFF POL, Oud-lid van den Raad van Nederlandsch-Indië, Flatgebouw Gevers Deynootplein, Scheveningen (1926).
- Mr. ERNST POLAK, Kantonrechter, Rozenburglaan 30, Rotterdam (1926).
- Mr. Dr. C. H. BAALÉ, Kantonrechter, Hôtel Corbelijn, Tiel (1926).
- A. HULSHOFF POL, Mijningenieur, Wavopark 23, Wassenaar (1929).
- Jhr. Dr. A. C. VON WEILER, Directeur der N.V. voorh. Koninklijke BEGEER te Voorschoten, Narcislaan 15, Wassenaar (1920).
- H. J. G. HAITSMA MULIER, Corresp. der Ned. Bank, Aristoteleslaan 29, Zeist (1931).
- C. J. M. C. KALIS, Laan van Oostenburg 1, Voorburg (1931).
- Dr. W. F. BAX, Linnaeushof 97, Amsterdam (Oost) (1932).
- Mr. J. W. FREDERIKS, Directeur Ond. Levensverzekering Mij. van 1836, Parkweg 16, 's-Gravenhage (1933).

BUITENGEWONE LEDEN.

- Jhr. H. E. RAM, Gep. Hoofdingenieur van den Provinciaalen Waterstaat, Sima Rowa, Zeist (1894).
- Mr. C. G. J. BIJLEVELD, Conservator van het Stedelijk Museum, Hersteeg 128, Nijmegen (1896).
- Mr. H. J. D. D. ENSCHEDÉ, Aerdenhout (1896).
- C. A. VAN WOELDEREN, Burgemeester van Vlissingen, „Het Wooldhuis”, Boulevard Evertsen, Vlissingen (1899).
- Mr. J. C. P. E. MENSÖ, Princessegracht 32, 's-Gravenhage (1900).
- JAC. J. VAN GOOR, Medailleur, Catherijnesingel 113, Utrecht (1907).
- GOTTFR. H. CRONE, Jan Luykenstraat 16, Amsterdam (1911).
- Mr. P. C. J. A. BOELES, Conservator der Penning- en Muntverzameling van het Friesch Genootschap, Harlingerstraatweg 75, Leeuwarden (1913).
- R. A. KAISER, Potgieterweg 5, Bloemendaal (1916).
- J. W. A. VAN VOORST VADER, Hooge Naarderweg 42, Hilversum (1916).
- Dr. H. A. FONTEYN KUYPERS, Leeraar aan de 1e H.B.S. Rotterdam, Hoflaan 111 (1917).

- Mr. J. B. V. M. J. VAN DE MORTEL, Burgemeester van Noordwijk (1917).
- H. J. M. EBELING, Gemeente-Archivaris, Choorstraat 14, 's-Hertogenbosch (1921).
- Dr. D. DE MAN, Wetenschappelijk assistent Kon. Penningkabinet, Stadhouderslaan 43, 's-Gravenhage (1921).
- P. VISSER AZN., Uitgever, Zijlweg 83, Haarlem (1921).
- A. VAN DER WIEL, Park Paaschberg 2, Ede (Geld.) (1923).
- JOH. A. ALSBACH, Muziekuitgever, Stadhouderskade 62, Amsterdam (1924).
- G. J. J. VERDAM, Electrotechnisch Ingenieur, Parkstraat 83, 's-Gravenhage (1924).
- W. H. F. G. Graaf VAN ALDENBURG—BENTINCK, Amerongen (1924).
- A. H. DRIJFHOUT VAN HOOFF, Majoor der Artillerie, Halstersche-weg 4, Bergen op Zoom (1926).
- C. G. VATTIER KRAANE, Voorzitter der Vereeniging voor Penning-kunst, Sarphatikade 2, Amsterdam (1926).
- NANNE OTTEMA, Notaris, Prins Hendrikstraat, Leeuwarden (1926).
- H. G. VAN GROL, Conservator van het Museum van Ondheden, Vlissingen, Boulevard de Ruyter 78 (1927).
- A. WEVERS, Rembrandtlaan 50, Enschedé (1928).
- A. J. BEMOLT VAN LOGHUM SLATERUS, Utrechtsche Weg 72, Arnhem (1929).
- J. H. VAN HEEK, „het Roessingh”, Lonneker (1929).
- C. J. KORTENBACH, Bouwkundig ambtenaar 1e klasse bij de Rijks-gehouwendienst, Parkweg 85, Voorburg (1929).
- Dr. H. D. MAK VAN WAAY, Genesheer, Willem de Zwijgerlaan 36, 's-Gravenhage (1929).
- Jhr. H. J. VAN MEEUWEN, Bezuidenhout 60, 's-Gravenhage (1929).
- J. J. M. E. MUYSER, Rekenplichtig secretaris bij de Thesaurie van H. M. de Koningin, Gouden Wagen, Drumpt (bij Tiel) (1932).
- Mr. Dr. A. E. SCHOUTEN, Notaris, Eemnesserweg 17, Baarn (1932).
- P. MOLL, Raamweg 42c, 's-Gravenhage (1933).
- J. F. SCHULTINK, Luiendijk 3, Hoorn (1933).
- Mr. G. W. A. DE VEER, Directeur van de Zeeuwsche Hypotheekbank, Conservator van het Munt- en Penningkabinet van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen, Parklaan S. 156¹⁸, Middelburg (1933).
- W. J. R. DREESMAN, Joh. Vermeerstraat 2, Amsterdam (1934).
- Mr. J. VAN KUYK, Stadhoudersplein 93, 's-Gravenhage (1934).

- M. F. POLAK, Student in de medicijnen, Sarphatipark 117boven, Amsterdam (Z.) (1934).
 W. E. VOÛTE, Huize Vrede-Oord, Oosterbeek (1934).
 Mr. J. OFFERHAUS, Advocaat en Procureur, Meeklenburglaan 37, Rotterdam (1935).

BUITENLANDSCHE LEDEN.

- ALBERT VISART DE BOCARMÉ, Rue St. Jean 18, Bruges (1894).
 L. FORRER, London S.W.I. 5, 6, 7 King Street St. James's (1904).
 HOWLAND WOOD, Curator of the American Numismatic Society, Broadway and 156th Street, New-York (1920).
 F. C. C. BOYD, 237 East 20th Street, New-York (1923).
 "1) JULIUS GUTTAG, Stone Street 42, New-York (1923).
 *EDW. T. NEWELL, President American Numismatic Society, Broadway and 156th Street, New-York (1923).
 *ELLIOT SMITH, 26th Street and East River, New-York (1923).
 *MORITZ WORMSER, Fifth Avenue 95, New-York (1923).
 *F. A. LIVINGSTON, 680 Jefferson Avenue, Brooklyn, New-York (1924).
 ROBERT ROBERTSON, 140. 33^d Street, Brooklyn, New-York (1925).
 *WAYTE RAYMOND, Park Avenue 465, New-York (1926).

1) De leden, voor wier namen een * staat, zijn leden voor het leven.

INHOUD.

	Blz.
Munten der Vereenigde Oost-Indische Compagnie, II, door C. SCHOLTEN	1
De toegangspenning tot den Amsterdamschen Schouwburg, door Mr. ERNST POLAK	92
Eereteekenen, Draagteekens en Penningen betref- fende de Nederlandsche Vrijwillige Burgerwachten, door Dr. W. F. BAX	99
De 's-Hertogenbossche gedenkpenningen in 1935 en de „Zilveren HENDRIK”, door H. J. M. EBELING . . .	120
FRANS SCHILLEMANS en zijn gegraveerde portret- penning 1611, door M. SCHULMAN	124
Korte Bijdragen	128
I. Penning met horstbeeld van J. P. Graaf VAN SUCHELEN. II. Een zeldzame halve ducaat van de Palz van 1708. III. Een zilveren Neurenberger reken- penning. IV. Bibliographic over Poolsche numismatiek.	
Boekbespreking	135
Verslag van den Secretaris	140
Verslag van den Conservator der numismatische verzameling en bibliotheek	146
Ledenlijst	148
